

Memo

Aan : Gemeenteraad
Van : College
Datum : 17-11-2022
Betreft : Motie vreemd aan de orde van de dag: invoering diftar.

Tijdens de behandeling van het grondstoffenplan op 1 maart 2022 is de motie vreemd aan de orde van de dag ‘invoering diftar’ ingediend. Deze motie verzoekt het college om te rapporteren over:

1. De kosten voor flankerend beleid (waaronder communicatie), aanpassing aan containers en voertuigen en aanpassing van de ICT-systemen;
2. Een kostendoorrekening te presenteren van de invoering van Diftar waarbij het aangeboden restafval gewogen wordt;
3. De resultaten en ervaringen van de inzameling in De Wolden (invoering Diftar in 2021 met afrekening per aangeboden container restafval), Staphorst (Invoering Diftar in 2011, wijziging frequentie inzameling restafval naar één maal per acht weken in 2021) en een met Westerveld vergelijkbare gemeente die het aangeboden restafval weegt;
4. De mogelijkheden om de gescheiden inzameling van de diverse componenten bij de recreatiewoningen sterk te verbeteren;
5. De consequenties van de verschillende mogelijkheden voor de tarieven van de afvalstoffenheffing die onze inwoners moeten gaan betalen.

In dit memo wordt gedeeltelijk ingegaan op punt 2 als het gaat om diftar op gewicht en punt 3; een vergelijk met resultaten en ervaringen van de inzameling met diftar in andere gemeenten. De overige punten zijn verwerkt in het nieuwe ‘Grondstoffenplan 2023-2025’ en ‘Uitvoeringsplan 2023’

Diftar op gewicht

De gemeenteraad vraagt om een kostendoorrekening van de invoering van diftar waarbij het aangeboden restafval per aanbieder gewogen wordt. ROVA is niet in staat een dergelijke doorrekening op te leveren, omdat ROVA deze vorm van diftar niet hanteert. Hiervoor zijn verschillende redenen, waar we hieronder nader op in gaan.

Kostbaar en complex

Diftar op basis van weging is de meest kostbare en meest complexe vorm om in te voeren. Dit komt doordat alle containers en voertuigen voorzien moeten worden van (geijkte) weegapparatuur. Ook moet de registratie aangepast worden om gewicht te kunnen registreren gekoppeld aan huishouden.

Onvoldoende goede weegsystemen

Goede weegsystemen voor (ondergrondse) verzamelcontainers zijn nog in ontwikkeling. Er bestaan wel verzamelcontainers met een weegsysteem, maar die zijn erg gevoelig voor fouten, storingen en beschadiging. Gemeenten die diftar op gewicht hanteren en een combinatie van minicontainers en verzamelcontainers hebben, kiezen er dan ook voor om alleen van de minicontainers het gewicht te registreren en bij verzamelcontainers alleen de aanbiederfrequentie te registreren.

Risico op conflicten

Er zijn gemeenten in de problemen gekomen doordat een inwoner het geregistreerde gewicht betwist, en de inzameldienst niet kan bewijzen of hun systeem correct geregistreerd heeft. Een container of zak wordt immers gewogen bij aanbidding en belandt dan in de container samen met al het andere materiaal. Daarna is niet meer te achterhalen wat het gewicht van een specifieke aanbidding was, behalve wat het systeem geregistreerd heeft. Wanneer inwoners klachten indienen dat het geregistreerde gewicht afwijkt van wat zij zelf gewogen hebben, ligt de bewijslast bij de inzameldienst (gemeente), maar die kan dit niet bewijzen omdat de enige informatie die ze hebben die uit het systeem is wat in twijfel wordt getrokken.

Beperkte verlaging inzamelkosten

De besparing op inzamelkosten is beperkter dan bij volume & frequentie, of zelfs volledig afwezig, doordat inwoners niet gestimuleerd worden om minder vaak restafval aan te bieden. Wanneer de prikkel op aanbidding zit, wordt er minder vaak restafval aangeboden, wat betekent dat de inzameling minder vaak hoeft te rijden. Wanneer de prikkel op gewicht zit blijft een groter deel van de inwoners vaker kleine hoeveelheden afval aanbieden, waardoor een hoger serviceniveau nodig blijft.

Minder goede resultaten

Diftar op gewicht lijkt minder goede resultaten op te leveren. Uit een onderzoek van IPR Normag uit 2020 bleek dat van de circa 60 gemeenten die in 2019 al onder of nabij de VANG-doelstelling van 100 kg restafval per inwoner per jaar zaten, slechts 3 gebruik maakten van diftar op basis van gewicht. De overige 57 gemeenten gebruikten ofwel diftar op volume en frequentie (zoals ROVA ook hanteert) ofwel een 'dure zak'.

Volume & frequentie: beproefd systeem

ROVA hanteert al sinds 1998 het systeem van volume & frequentie. Dit is in Nederland ook het meest gebruikte systeem. Het is goedkoper, effectiever en eenvoudiger te hanteren dan het weegsysteem. In het 'Grondstoffenplan 2023-2025' gaan we dan ook uit van het systeem volume & frequentie.

Resultaten en ervaringen andere gemeenten

De gemeenteraad heeft gevraagd naar de resultaten en ervaringen van de gemeenten De Wolden en Staphorst en een met Westerveld vergelijkbare gemeente die diftar op gewicht hanteert.

Allereerst dient opgemerkt te worden dat het vergelijken van de afvalstoffenheffing per gemeente beperkingen kent, omdat deze vaak (mede) gebaseerd is op beleidskeuzes, politieke afwegingen en gehanteerde begrotingsregels. Zo kiezen sommige gemeenten ervoor de daadwerkelijke kosten door te berekenen, terwijl anderen geen dekkende heffing hebben en deze aanvullen vanuit de algemene middelen. Ook zijn er gemeenten waar de afvalstoffenheffing hoger is dan de afvalbeheerkosten omdat er andere kosten zoals bijvoorbeeld reinigingskosten worden toegerekend. De afvalstoffenheffing zegt dus maar beperkt iets over de daadwerkelijke kosten van het afvalstelsel.

De Wolden

Op 1 januari 2021 is diftar ingevoerd in De Wolden. De Wolden hanteert tarieven op basis van volume/frequentie en aantal personen. Diftar geldt op dit moment nog niet voor huishoudens die gebruik maken van verzamelcontainers, omdat nog niet alle verzamelcontainers toegangscontrole hebben. Het vaste tarief voor 1-persoonshuishoudens en niet-permanent bewoonde recreatiewoningen is €105,36, voor meerpersoonshuishoudens is dit €130,44. Daarnaast betalen huishoudens een tarief van €8,28 voor elke keer dat de restafvalcontainer aangeboden wordt.

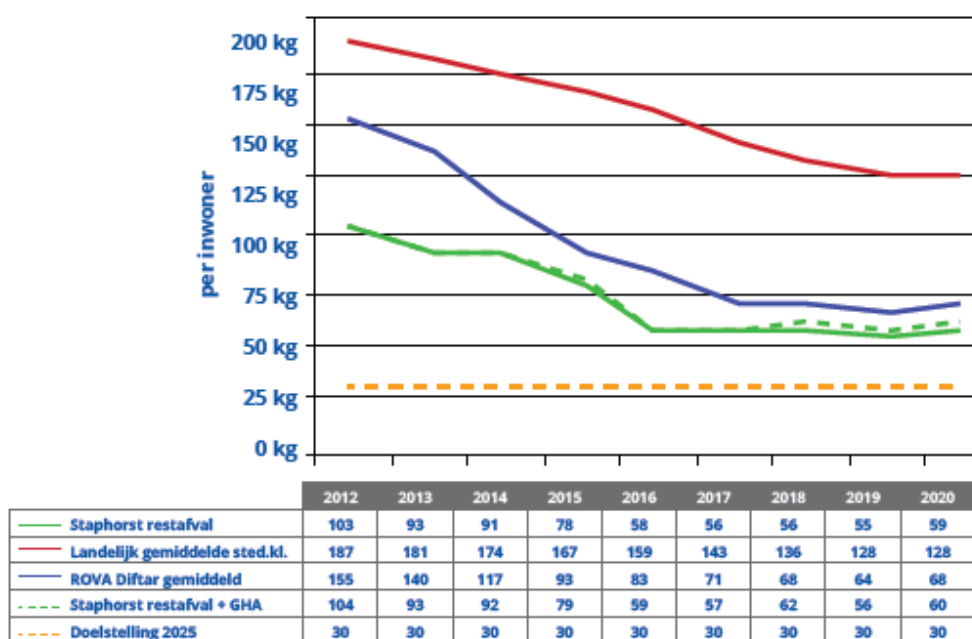
In een nieuwsbericht geeft de gemeente aan positief terug te kijken op de invoering van diftar. Gemiddeld wordt de restafval container nog maar zes keer per jaar aangeboden en zijn huishoudens daarmee goedkoper uit dan voorheen. In 2021 is de totale ingezamelde hoeveelheid restafval met 20,4% afgenomen ten opzichte van 2020. Dit resulteert in 114,4 kg restafval per inwoner per jaar. Dit is nog inclusief lui- en incontinentiemateriaal (gemiddeld 4,5 kg per inwoner per jaar) dat sinds begin 2021 ook apart wordt ingezameld.

Momenteel wordt door de gemeente gewerkt aan de invoering van diftar voor de gebruikers van verzamelcontainers. Het ziet er naar uit dat diftar voor de verzamelcontainers per 1 januari 2023 wordt ingevoerd.

Staphorst

De gemeente Staphorst heeft diftar sinds 1999. Inwoners zijn gewend aan het betalen per aanbieding van de minicontainer voor restafval. In 2012 is Staphorst gestart met fase 1 van omgekeerd inzamelen (de gescheiden inzameling van pmd via minicontainers aan huis). In 2016 is de inzamelfrequentie van restafval verlaagd naar eenmaal per 8 weken. Dit heeft vanaf 2016 geleid tot een afname van de hoeveelheid restafval tot 57 kg per inwoner in 2021. Het afvalscheidingspercentage staat in Staphorst al enkele jaren op 89%.

In onderstaande grafiek is de daling van restafval in Staphorst weergegeven, uitgezet tegen o.a. het landelijk gemiddelde binnen dezelfde stedelijkheidsklasse en het gemiddelde van ROVA-gemeenten met diftar.

In Staphorst bedraagt de gemiddelde afvalstoffenheffing (vast tarief plus gemiddeld aantal aanbiedingen) in 2021 €211 per aansluiting.

Een met Westerveld vergelijkbare gemeente met diftar op gewicht

In 2020 waren er 170 gemeenten met een vorm van diftar. 16 daarvan hadden een systeem waarin gewicht een rol speelde: 3 gemeenten hadden diftar op gewicht alleen, 12 gemeenten hadden diftar op gewicht en frequentie, en 1 gemeente had diftar op gewicht, frequentie en aantal personen. Van de 16 gemeenten die een diftarsysteem met gewicht hebben, zijn Borger-Odoorn, Ooststellingwerf en Nederweert het meest vergelijkbaar met Westerveld.

Gemeente	Aantal huishoudens	Aantal inwoners	Stedelijkheids-klasse	% Hoogbouw	Oppervlak (km ²)	Inwoners/km ²
Borger-Odoorn	11232	25559	5	7%	277,89	93
Ooststellingwerf	11255	25469	5	10%	226,11	114
Nederweert	7308	17019	4	12%	101,78	170
Westerveld	8728	19460	5	9%	282,74	70

Cijfers 2020

In Borger-Odoorn worden alle drie de minicontainers eens per drie weken geleegd. In Ooststellingwerf worden zowel gft als restafval elke twee weken ingezameld. Het pmd wordt nagescheiden. In Nederweert wordt de duobak wekelijks geleegd; pmd wordt elke twee weken met zakken ingezameld. In Borger-Odoorn en Ooststellingwerf wordt restafval ingezameld via minicontainers aan huis en ondergrondse verzamelcontainers. Inwoners betalen naast het vastrecht drie variabele tarieven: per kg restafval in de minicontainer, per aanbieding van de minicontainer en per aanbieding in de ondergrondse container. In Ooststellingwerf betalen inwoners ook voor het aanbieden van de groene minicontainer; in Borger-Odoorn is dit gratis.

In Nederweert wordt restafval alleen ingezameld via minicontainers aan huis. Hiervoor maakt Nederweert gebruik van een duobak; een minicontainer waarin zowel restafval als gft in gescheiden compartimenten wordt gedeponneerd. Inwoners betalen naast het vastrecht een tarief per kg afval in de duobak. Net als in Ooststellingwerf betalen inwoners hier dus ook voor de hoeveelheid gft die ze aanbieden.

Resultaten

Gemeente	Restafval (kg/inw in 2020)	Scheidings- percentage	Gft (kg/inw in 2020)	Papier (kg/inw in 2020)	Pmd (kg/inw in 2020)
Borger-Odoorn	123	76	74	42	35
Ooststellingwerf	125	82	129	42	0*
Nederweert	130	54	40	42	25
Westerveld	172	79	255	42	53
Gem. hoogbouwklasse D	139	75	135	61	29

* Ooststellingwerf past nascheiding van pmd toe. De resultaten hiervan zijn niet publiek beschikbaar.

Borger-Odoorn heeft diftar sinds 2014. In Ooststellingwerf trad diftar op 1 januari 2019 in werking. Voor de gemeente Nederweert was dit niet terug te vinden, maar in ieder geval vóór 2018. De tarieven verschillen van gemeente tot gemeente.

	Borger-Odoorn	Ooststellingwerf	Nederweert
Vastrecht per jaar	€135,32	€130,00	€141,60
Per kilo restafval	€0,20	€0,26	€0,21
Per lediging grijze mini	€4,00	€1,00*	-
Per aanbieding verzamelcontainer	€1,80	€1,35	-

*In Ooststellingwerf betalen inwoners ook €1,00 per lediging van de groene minicontainer

Conclusies

Wat opvalt in deze vergelijking is dat Westerveld al relatief goed presteert. Hoewel de hoeveelheid restafval per inwoner nog hoog is, presteert Westerveld qua afvalscheiding en hoeveelheid grondstoffen vergelijkbaar aan of beter dan de drie gemeenten met diftar op gewicht. Dit is met name het gevolg van de (extreem) hoge hoeveelheden gft en pmd die in Westerveld gescheiden ingezameld worden.

Aangezien zowel Staphorst als De Wolden beter presteren dan Westerveld is het aannemelijk dat de resultaten van Westerveld verder zullen verbeteren na invoering van diftar.